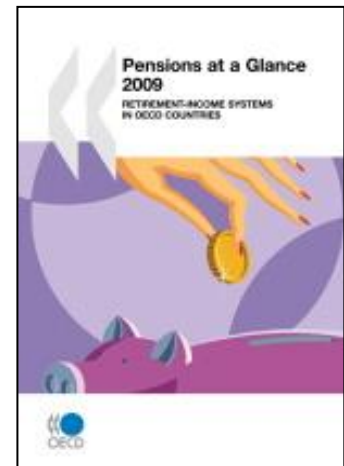


Pensions at a Glance 2009: Retirement-Income Systems in OECD Countries

Summary in Finnish



Eläkekatsaus 2009: Eläketulojärjestelmät OECD-maissa

Suomenkielinen yhteenveto

Kriisi ja eläkepolitiikka

Otsikoiden luvut ovat pelottavia. Talouskriisin myötä yksityiset eläkerahastot OECD:ssä menettivät 23 % sijoitustensa arvosta vuoden 2008 aikana, eli noin 5,4 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Kautta OECD:n, tuotannon odotetaan laskevan 4,3 % vuoden 2009 aikana ja paluuta kasvuun odotetaan vasta vuonna 2011. Työttömyyden ennustetaan kasvavan vuoden 2007 5,6 %:sta 9,9 %:iin vuoteen 2010 mennessä. Mikä alkoi finanssikriisinä, on muuttunut kansantaloudelliseksi ja sosiaaliseksi kriisiksi.

Yksityiset eläkejärjestelmät ovat välittömimmin ja

näkyvimmin vaikeuksissa, johtuen osakkeiden ja omaisuuden hintaromahduksista. Vaikutus on tietenkin suurin siellä, missä yksityisillä eläkkeillä on suuri merkitys vanhuuseläketulojen takaamisessa, kuten Australiassa, Alankomaissa ja Yhdysvalloissa. Mutta mikään maa ja mikään eläkejärjestelmä ei ole immuuni kriisille. Julkiset eläkejärjestelmät tulevat myös kohtaamaan taloudellisia vaikeuksia, kun verotulot laskevat ja tukikustannukset kasvavat työttömyyden noustessa ja tulotasojen laskiessa.

Monet ihmiset ovat menettäneet merkittävän osan eläkesäästöistään eläkejärjestelmissä ja muissa sijoituksissa. Tilanne on erityisen traumaattinen iäkkäimmille työntekijöille. Heidän ei ole ainoastaan paljon vaikeampaa löytää uutta työpaikkaa jos joutuvat työttömiksi, vaan heillä on myös vähän aikaa odottaa, että heidän säästöjensä arvo nousisi ennen eläkkeelle menoa. Säästöistä kertyvät tulot, mukaan lukien yksityiset eläkkeet, muodostavat keskimäärin neljäsosan eläkeläisten tuloista OECD-maissa. Seitsemässä maassa ne muodostavat yli 40 %.

Johtavatko nämä menetykset köyhyyteen eläkeläisten keskuudessa? Monessa OECD-maassa on ohjelmia, jotka toimivat "automaattisina vakaajina" ja puskuroivat sijoitusten menetyksen kokonaisvaikutusta eläketuloihin. Esimerkiksi toimeentulotuet auttavat ihmisiä, joiden eläkkeet tippuvat kriittisiin lukemiin. Mutta joissain maissa eläketulojen turvaverkot ovat, tai tulevat olemaan, riittämättömiä kun yksityisistä säästöistä kertyvät tulot putoavat.

Hallitukseen kohdistuu kova lyhyen aikavälin poliittinen paine tehdä välittömästi lievittäviä ratkaisuja. Eräs todellinen vaara on, että poliittisia päättäjiä houkuttelee iäkkäiden työttömien lukumäärän vähentäminen siirtämällä heitä varhaiseläkkeelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle, tai palaamalla suunnitelmiin eläkeiän alentamisesta. Kuitenkin, kokemus osoittaa että lyhytaikaisiksi tarkoitetuilla toimenpiteillä on taipumus tulla pysyviksi ja ne voivat tulla julkiselle taloudelle kalliiksi. Niitä pitäisi välttää myös siksi, että ne kääntävät huomion pois eläkkeelle siirtymisen myöhentämisen tarpeesta väestön ikääntyessä.

Kriisi on alleviivannut jatkuvan tarpeen uudistuksille sekä julkisissa että yksityisissä eläkejärjestelmissä. Tärkeimpiä toimenpiteitä on julkisten ohjelmien tarkastaminen ja varmistaminen, että ne tarjoavat varman suojan köyhyyttä vastaan sekä nyt että tulevaisuudessa. Täytyy myös uudelleen arvioida monen maan käyttöön otetut automaattiset eläkkeen mukautusmenettelyt, jotka liittävät eläkkeet elinajanodotteeseen ja eläkejärjestelmien finansseihin. Näiden sääntöjen soveltaminen nyt taantuman aikana tarkoittaisi monessa tapauksessa etuuksien leikkaamista, joissain tapauksissa nimellisessä mielessä. Hallitusten täytyy tarkkaan harkita sovelletaanko nämä säännöt

nyt, hyllytetäänkö ne väliaikaisesti vai sovelletaanko ne valikoidusti, vapauttaen haavoittuvampia eläkeläisiä.

Luottamus yksityisiin eläkkeisiin on kaikkien aikojen pohjalukemissa. Jotkut puhuvat sen puolesta, että luovuttaisiin erotelluista eläkejärjestelmistä ja siirryttäisiin takaisin yhtenäiseen julkiseen järjestelmään. Esimerkiksi Slovakiassa, uuden maksuperusteisen järjestelmän piirissä olevat työntekijät saivat luvan siirtyä takaisin julkiseen järjestelmään. Mutta kovalla työllä saavutettujen uudistusten purkaminen on väärä tapa edetä. Finanssi- ja talouskriisit ovat siirtäneet huomion pois väestötieteellisistä haasteista, mutta ne eivät ole kadonneet ja niihin vastaaminen on edelleen kiireellistä.

Tämänlaisten purkamisten estämiseksi on olennaista palauttaa ihmisten luottamusta yksityisiin eläkkeisiin. Kriisi on tehnyt tuskallisen selväksi, että yksityisten eläkejärjestelmien toimintatapoja on muutettava. Ne tarvitsevat parempaa sääntelyä, tehokkaampaa hallintaa, selkeämpää tiedottamista erilaisten vaihtoehtojen riskeistä ja hyödyistä, sekä automaattista siirtymistä vähemmän riskialttiisiin sijoituksiin kun eläkeikä lähenee. Jos poliittiset päättäjät eivät onnistu puolustamaan eriteltyjä eläkejärjestelmiä ja yhdistävät yksityisen julkiseen, säätiörahoitukset julkisiin varoihin, yksityiset elementit yhteisöllisiin, he joutuvat palaamaan lähtöruudulle hyvinvoinnin takaamisessa ikääntyvissä yhteiskunnissa.

Opas OECD:n 2009 eläkekatsaukseen

Finanssikriisi ja sen aiheuttama syvä talouskriisi ovat hallinneet uutisia yli vuoden ajan. Tämän vuoden eläkekatsauksessa I-osan ensimmäinen erikoisluku tarkastelee kriisin vaikutuksia eläketulojärjestelmiin. Erikoisluku tutkii, ketä yksilöitä (erityisesti eri ikäluokkia), minkälaisissa eläkejärjestelmissä ja missä maissa, kriisi koskettaa eniten.

Luvussa puidaan ja arvioidaan hallitusten jo tehdyt toimenpiteet kriisin vaikutusten huojentamiseksi. Luku osoittaa, että hallitusten elvyttämistoimet ovat vaikuttaneet pääasiassa kahdella tavalla eläkejärjestelmiin: maksut iäkkäimmille ovat kasvaneet ja julkisia eläkevaroja on käytetty finanssikriisin lievittämiseen. Katsauksessa arvioidaan muitakin vastavaikutuksia eläkepolitiikassa, kattaen työmarkkinat, julkiset turvaverkot, yksityisten eläkerahastojen sääntelyn ja sijoitusvalinnat.

Iäkkäiden tuloja ja köyhyyttä tarkastellaan I-osan toisessa erikoisluvussa. 2000-luvun keskivaiheessa, yli 65-vuotiaiden nettotulot olivat arvoltaan 82 % koko väestön tulojen arvosta

OECD-maissa keskimäärin (ottaen huomioon kotitalouksien vaihtelevat koot). Mutta maiden väliset erot ovat edelleen suuret. Vanhuusiän köyhyys on miltei olematonta joissain maissa, kun taas yli 40 % elävät köyhyudessa esimerkiksi Koreassa. Iäkkäiden köyhyystasot ovat keskimäärin 13,2 % OECD:ssä, verrattuna 10,6 %:iin koko väestön osalta. Luku käsittelee myös, miten iäkkäiden tulot ja köyhyys tulevat todennäköisesti kehittymään tulevaisuudessa, eläkeuudistusten sekä sosiaalisten ja taloudellisten muutosten seurauksena.

Viimeaikaiset eläkeuudistukset ovat I-osan kolmannen erikoisluvun aihe. Tämä luku päivittää edellisen eläkekatsausedition analyysia ja näyttää, että OECD-maat ovat jatkaneet eläkejärjestelmiensä uusimisen sitten vuoden 2004; ainoastaan viidessä maassa oli vain vähäistä tai ei mitään muutosta. Nämä viimeaikaiset uudistukset ryhmittyvät eläkejärjestelmien avaintavoitteiden ympärille: eläkkeiden kattavuuden, eläke-etuuksien kelvollisuuden, taloudellisen kestävyuden ja tehokkuuden (joka minimoi työvoimasaatavuuden ja säästön insenttiivien vääristymistä), hallinnollisen tehokkuuden ja eläketulojen turvaamisen erilaisten riskien ja epävarmuuksien edessä.

Uudistusten arviointi osoittaa, että vuodet 2004–08 ovat olleet evoluution eikä mullistusten kausi. Ei esiintynyt laajaa, systemaattista uudistamista, jota tapahtui vuotta 2004 edeltäneen vuosikymmenen aikana. Joissain maissa, kuten Itävallassa, Irlannissa, Norjassa ja Yhdysvalloissa, uudistusprosessi on nyt seisahtanut. Joissain maissa uudistusprosessi on hidastunut tai kääntynyt jopa ympäri. Lakiin säädetyt muutokset esimerkiksi Italian eläkejärjestelmiin lykättiin. Slovakiassa, uuden maksuperusteisen järjestelmän turvaamat työntekijät saivat luvan siirtyä takaisin julkiseen järjestelmään ja vastaavanlaisista uudistusten peruuttamisista keskustellaan muualla. Kriisi saattaa johtaa muihinkin muutoksiin jotka eivät ole yhteensopivia pitkän aikavälin kestävän eläkepolitiikkastrategian kanssa.

I-osan viimeinen erikoisluku, joka myös päivittää ja jatkaa edellisen eläkekatsausedition työtä, tarkastelee yksityisten eläkkeiden kattavuutta. Se keskittyy maihin, joissa julkiset eläkkeet ovat matalia ja näin yksilöt kantavat suuremman vastuun oman eläkkeen kertymisestä. Kuten sanottu, finanssikriisi on todellinen huoli, varsinkin jos se heikentää ihmisten luottamusta yksityisiin eläkkeisiin. Joka tapauksessa, verovarojen väheneminen tarkoittaa, että yksityisten eläkkeiden on pysyttävä osana eläketulojen takaamisen yhtälöä. Katsauksessa arvioidaan myös politiikkalinjauksia, jotka kannustavat ihmisiä säästämään eläkettä varten, kuten automaattinen ilmoittautuminen ja verokannustimet.

Katsauksen II-osassa esitellään eläkkeiden erilaisia mittareita. Ensimmäiset yhdeksän mittaria keskittyvät yksilöllisiin oikeuksiin

eläkejärjestelmissä, laskettuna OECD:n eläkemallien avulla. Parametrien arvot heijastavat vuoden 2006 tilannetta. Laskuja on suunniteltu osoittamaan tulevia oikeuksia työntekijöillä, jotka astuivat työmarkkinoille vuonna 2006 ja viettävät koko työkänsä saman sääntöjärjestelmän alla. Keskituloisilla palkansaajilla bruttokorvaustaso, eli eläke-edun ja ennen eläkettä saatujen ansioiden välinen suhde, olivat keskimäärin 59 % OECD-maissa. Se vaihtelee 31 %:sta Iso-Britanniassa ja 34 %:sta Irlannissa ja Japanissa, 96 %:iin asti Kreikassa. Vuoden 2009 katsauseditioon on lisätty uusi korvaustasomittari, joka sisältää tyypillisiä vapaaehtoisia yksityisiä eläkejärjestelmiä.

Monet maat tarjoavat tuloverohelpotuksia iäkkäimmille ja suurin osa eläkeläisistä ei maksa sosiaaliturvamaksuja. Täten keksituloisilla nettokorvaustaso (joka huomioi veroja ja maksuja) on keskimäärin 70 %. Miesten ja naisten korvaustasoja luetellaan erikseen eri tulotasoilla.

Olennaista hallitusten menojen kannalta ei ole korvaustaso eläkkeelle siirtymisen ajankohdalla vaan eläke-ennusteen kokonaisarvo. Tätä mitataan eläkkeen arvon indikaattorilla, joka näyttää elämänpituisten etujen arvon ja huomioi erot eläkkeellesiirtymisiässä, elinajanodotteen ja maksussa olevien eläkkeiden deflatoinnin. Miehet Luxemburgissa tulevat saamaan keskimäärin 825,000 Yhdysvaltain dollaria elämänsä aikana ja naiset keskimäärin noin 1 miljoonan Yhdysvaltain dollaria. Luxemburg on ääriesimerkki, mutta elämänpituiset eläkkeet ovat arvoltaan 400,000 Yhdysvaltain dollaria miehillä ja 475,000 naisilla keskimäärin OECD-maissa.

Toinen neljän indikaattorin ryhmä, joka on uusi vuoden 2009 eläkekatsauseditiossa, tutkii laajempia osatekijöitä eläketulojärjestelmissä. Se esittää tietoa eläkemaksuista ja siitä, miten maksujen tasot ovat muuttuneet ajan kanssa. Itse asiassa, eläkemaksujen tasot ovat pysyneet huomattavan vakaina, huolimatta väestörakenteen asettamista paineista eläkejärjestelmiin. Ne lisääntyivät vuoden 2004 20 % keskiarvosta 21 % keskiarvoon vuonna 2007. Kuitenkin, väestörakenteen lisäämät paineet ovat selvät, kun katsotaan julkisia menoja, jotka lisääntyivät 17 % nopeammin kuin kansallinen tulotaso vuosien 1990 ja 2005 välisenä aikana: 6,2 %:sta 7,2 %:iin bruttokansantuotteesta. Eläkemenojen indikaattori sisältää myös tietoa pakollisista yksityisistä eläkkeistä ja luontoisuuksista, kuten asumistuista ja tukiaisista. Kahdet indikaattorit koskevat yksityisiä eläkkeitä ja sisältävät tietoa vapaaehtoisten yksityisten eläkkeiden kattavuudesta ja eläkerahastoissa olevien sijoitusten arvosta. Yksityisten eläkkeiden kattavuus on miltei nollassa kolmasosassa OECD-maissa, mutta seitsemässä maassa 45 % tai enemmän ottavat osaa vapaaehtoisiin yksityisiin eläkejärjestelmiin ja yhdessätoista maassa yksityiset eläkkeet ovat pakollisia. Ennen kriisin alkua, eläkerahastot vastasivat arvoltaan 75 % OECD:n kansallisten

tulojen kokonaisarvosta.

Viimeinen neljän indikaattorin ryhmä keskittyy taustatekijöihin ja yhteyksiin, joissa eläkejärjestelmät toimivat. Kolme niistä ovat väestötieteellisiä: eliniänodote, syntyvyys ja huoltosuhde (eläkeläisten määrä suhteessa työkäisiin). Nämä indikaattorit osoittavat, että kaikki OECD-maat vanhenevat, mutta eri tahdissa. Korean odotetaan muuttuvan kolmanneksi nuorimmasta OECD-maasta toiseksi vanhimmaksi vuonna 2050 (Japanin jälkeen). Toiset, kuten Ranska, Alankomaat, Ruotsi ja Iso-Britannia ovat jo väestöllisesti vanhoja eivätkä siten vanhene kovin nopeasti seuraavien vuosikymmenien aikana. Tilastot keskivertotuloista, jotka pohjustavat suurta osaa muista indikaattoreista, löytyvät myös täältä.

Lopulta, maakohtaiset profiilit eläkekatsauksen III-osassa antavat kansallisten eläkejärjestelmien avainindikaattoreita, esittävät parametreja ja sääntöjä järjestelmällisesti, sekä antavat päätulokset yksilöllisten eläkeoikeuksien osalta: korvausasteet ja eläkevarat. III-osan alussa löytyy kätevä tiivistetty taulukko kaikkien 30 OECD-maan avainparametreista ja säännöistä.

© OECD 2009

Tämä yhteenveto ei ole virallinen OECD-käännös.

Tämän yhteenvedon kopioiminen on sallittua sillä edellytyksellä, että OECD:n tekijänoikeudet ja alkuperäisen julkaisun nimi mainitaan.

Monikieliset yhteenvedot ovat käännettyjä otteita OECD:n julkaisuista, jotka on julkaistu alun perin englanniksi ja ranskaksi.

Julkaisuja on saatavilla maksutta OECD:n verkkokirjastossa osoitteessa www.oecd.org/bookshop/

Lisätietoja antaa: OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate Sähköposti: rights@oecd.org faksinumero: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Vieraile osaston verkkosivuilla osoitteessa www.oecd.org/rights/

